

СТРУКТУРНА, ПРИКЛАДНА ТА МАТЕМАТИЧНА ЛІНГВІСТИКА

УДК 811.111'276.6:37.015.3

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.6.1/41>

Єсипенко Н. Г.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Душкевич А. Я.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

СТРУКТУРНІ Й ФУНКЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕРМІНІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В БРИТАНСЬКИХ ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТАХ

У статті здійснюється аналіз структурних характеристик термінів англійської мови інклюзивної освіти на основі аналізу офіційних документів провідних університетів Великої Британії (Oxford, Cambridge, UCL, Edinburgh, Manchester, Exeter), а також нормативно-правових ресурсів та методичних матеріалів з інклюзивної політики. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю систематизації сучасного термінологічного апарату, що формується в умовах переорієнтації освітнього дискурсу на рівність, різноманіття та інклюзивність. У роботі розглянуто ключові поняття та аббревіатури, такі як *Inclusion, Accessibility, Diversity, Equity / Equality, EDI, SEN/ASN, SpLD, Universal Design for Learning, Reasonable Adjustments, Student Support Plans*, а також терміни, пов'язані з нейрорізноманіттям та «захищеними характеристиками». Здійснено класифікацію термінів за структурою (прості, складні, словосполучення, аббревіатури), за функцією (нормативні, організаційні, педагогічні, психолого-педагогічні, соціокультурні) та за частотністю їх використання у документах університетів. Методологічну основу становить контент-аналіз офіційних політик EDI, довідників з інклюзивного викладання (*IncludED, ADRC Guidance, ATLP*), глосаріїв і ресурсів центрів інклюзивної освіти. Наукова новизна полягає у комплексному зіставленні університетських дискурсів, що демонструють відмінності між англійською, шотландською та валлійською моделями підтримки, а також різні підходи до термінів *person-first* та *identity-first*. Установлено, що терміносистема інклюзивної освіти у Великій Британії характеризується високим рівнем системності, міждисциплінарністю та соціокультурною зумовленістю, а функціонування термінів залежить від нормативного контексту *Equality Act 2010*, інституційних стратегій EDI та сучасних педагогічних практик.

Ключові слова: інклюзивна освіта, терміносистема, термін, структурна класифікація, EDI, дискурсивний аналіз, функційний аналіз, офіційні документи, міждисциплінарність, соціокультурний аспект.

Постановка проблеми. Нині ролі інклюзивної освіти як засобу забезпечення рівних можливостей для всіх учнів у сучасних освітніх системах помітно зростає. У Великій Британії розвиток інклюзивної політики супроводжується формуванням спеціалізованої термінології, яка відображає нові підходи до підтримки різноманіття, рівності та доступності. Систематизація та класифікація цих термінів є важливою для забезпечення точності професійної комунікації та єдності дис-

курсу серед педагогів, адміністраторів і дослідників у сфері інклюзивної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження з інклюзивної освіти демонструють активний розвиток теоретичних і практичних підходів до створення інклюзивного навчального середовища у вищій освіті. У звіті *Inclusive Higher Education Framework* [6] представлено стандарти та рекомендації для забезпечення рівних можливостей та підтримки студентів

з різними освітніми потребами у британських університетах. Даний документ окреслює принципи, які формують основу інклюзивної політики та викладання.

Важливий внесок у розвиток інклюзивної освіти зроблено у контексті європейських і національних практик: посібник «Інклюзивні практики країн ЄС та України з підготовки дітей до соціальної взаємодії» [5] описує методики, які сприяють формуванню соціальних навичок дітей із особливими освітніми потребами. Колісніченко Н. та Холод М. [1] дослідили досвід Великої Британії в сімейній та інклюзивній освіті, виокремлюючи можливості адаптації цих практик в Україні.

Монографія Колупаєва А.А. та Таранченко О.М. [2] систематизує теоретичні засади інклюзивної освіти, а дослідження Кульбиди [3] підкреслює важливість соціокультурних аспектів і європейських стандартів підтримки осіб з особливими освітніми потребами. Порошенко М.А. [4] розкриває засади інклюзивної освіти, міжнародне та національне законодавство з розвитку інклюзивної освіти та зарубіжний досвід її впровадження.

Офіційні ресурси провідних британських університетів, наприклад, Oxford [17-18], Cambridge [9-12], UCL [7-8], Edinburgh [13], Exeter [14-15] та Manchester [16], висвітлюють сучасні стратегії впровадження принципів рівності, різноманіття та інклюзії (EDI), а також підходи до підтримки нейрорізноманітності та захищених характеристик. Зокрема, гіді з інклюзивного викладання Oxford IncludED, методичні матеріали Cambridge Disability Resource Centre і політики університетів Exeter та Manchester відображають як нормативний, так і педагогічний рівні застосування інклюзивної термінології.

Постановка завдання. Мета статті є здійснення структурний аналіз термінів інклюзивної освіти англійської мови, дібраних методом суцільної вибірки з офіційних документів провідних університетів Великої Британії та нормативно-правових матеріалів, визначити їх функціональні особливості, а також виявити частотність використання у різних освітніх контекстах. Це дозволить систематизувати сучасний термінологічний апарат інклюзивної освіти, сприяти уніфікації термінів у професійній комунікації та підтримати подальший розвиток інклюзивної політики та практик у сфері освіти.

Формулювання цілей статті. Для досягнення цієї мети передбачено визначення структурних характеристик термінів, здійснення класифіка-

ції термінів за функцією та за частотністю використання в офіційних документах, проведення аналізу щодо вживання термінів, прогнозування напрямків подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Емпіричний матеріал термінологічних одиниць, вжитих у проаналізованих британських офіційних текстах, становить 114 одиниць. Виявлено, що за структурою терміни інклюзивної освіти поділяються на однослівні, терміни-словосполучення та терміни-аббревіатури. Однослівні поняття позначають базові концепції сучасної освітньої політики: inclusion (інклюзія), mentoring (менторство), accessibility (доступність), diversity (різноманіття). У тексті Inclusive Education Framework ці терміни часто використовуються в описі взаємодії зі студентами, наприклад, у фразях на кшталт “students feel welcome, included and supported” або “learning activities ensure inclusion, accessibility, and diversity, so every student feels mentored and supported”, що підкреслює необхідність створення доступного та дружнього середовища.

Терміни-словосполучення позначають ширші освітні концепти, такі як inclusive education (інклюзивна освіта), student wellbeing (добробут студентів), personalised academic and pastoral support (персоналізована академічна та психологічна підтримка), community and belonging (спільнота та відчуття приналежності). Вони часто використовуються для опису механізмів підтримки студентів, наприклад: “effective personalised academic & pastoral support” або “inclusive induction activities”. Такі конструкції відображають багатовимірність інклюзії, що охоплює академічні, соціальні та психологічні аспекти.

До термінів-словосполучень належать також вирази, що деталізують конкретні інклюзивні практики, серед яких reasonable adjustments (розумні пристосування), digital accessibility (цифрова доступність), peer support networks (мережі взаємопідтримки студентів), structured activities (структуровані активності), pathways to success (шляхи до успіху). Ці терміни зустрічаються в рекомендаціях щодо створення підтримувального середовища, насамперед у виразах: “structured teaching groups”, “student support services”, “proactive monitoring of engagement”.

Вартою уваги є група термінів-аббревіатур, які широко використовуються в інституційних документах. Наприклад, HE (Higher Education – вища освіта), UDL (Universal Design for Learning – універсальний дизайн навчання), QAA (Quality Assurance Agency – агентство

забезпечення якості), SEN (Special Educational Needs – спеціальні освітні потреби), EDI (Equality, Diversity and Inclusion – рівність, різноманіття та інклюзія). У контексті Community and Belonging такі аббревіатури допомагають структурувати політики університетів, що спрямовані на формування інклюзивної спільноти.

За функцією дібрані для аналізу терміни поділяємо на нормативні, організаційні, педагогічні, психолого-педагогічні та соціокультурні. Дискурсивний аналіз уживань термінологічних одиниць уможливив визначення і підрахунок прикладів з функційним призначенням термінів. Дослідження засвідчило відносно рівномірний розподіл функційного навантаження на терміни у вивчених нами документах (див. рис. 1); фіксуємо незначне переважання педагогічної функції (25%), найнижчий показник визначено для нормативних термінів (16%).

Нормативні терміни визначають регуляторні та політичні засади інклюзивної освіти: policy (політика), accountability (відповідальність), quality assurance (забезпечення якості), institutional expectations (інституційні очікування). У фреймворку це проявляється у вимогах прозорості, наприклад, рекомендаціях “making programme expectations clear” або “establishing clear ground rules around inclusion”.

Організаційні терміни описують структури, процеси та механізми взаємодії, наприклад: institutional systems and processes (інституційні системи та процеси), programme design (проєк-

тування програми), reporting processes (процеси звітування), data-informed actions (дії на основі даних). У тексті вони зустрічаються у формулюваннях: “staff meet with students at multiple points”, “monitoring of student engagement”, “embedding support services into programme delivery”, що підкреслює адміністративну складову інклюзії.

Педагогічні терміни пов’язані з навчальним процесом: curriculum design and delivery (розробка й викладання програми), inclusive pedagogy (інклюзивна педагогіка), authentic assessment (автентичне оцінювання), formative feedback (формульвальний зворотний зв’язок). Наприклад, рекомендації щодо уникнення академічного жаргону (“avoid academic jargon”), регулярних оглядів успішності (“ongoing reviews of academic progress”) або створення справедливих умов групової роботи належать саме до цієї групи.

До психолого-педагогічних термінів належать поняття, що описують емоційний стан, підтримку та розвиток внутрішніх ресурсів студентів: wellbeing (добробут), empathy (емпатія), pastoral support (психологічна підтримка), self-confidence (упевненість), student autonomy (автономність студента). У фреймворку вони проявляються через формулювання: “students feel comfortable discussing concerns”, “support building rapport and relationships”, “build student self-belief and confidence”.

Соціокультурні терміни пов’язані з формуванням цінностей, соціальних зв’язків та універ-

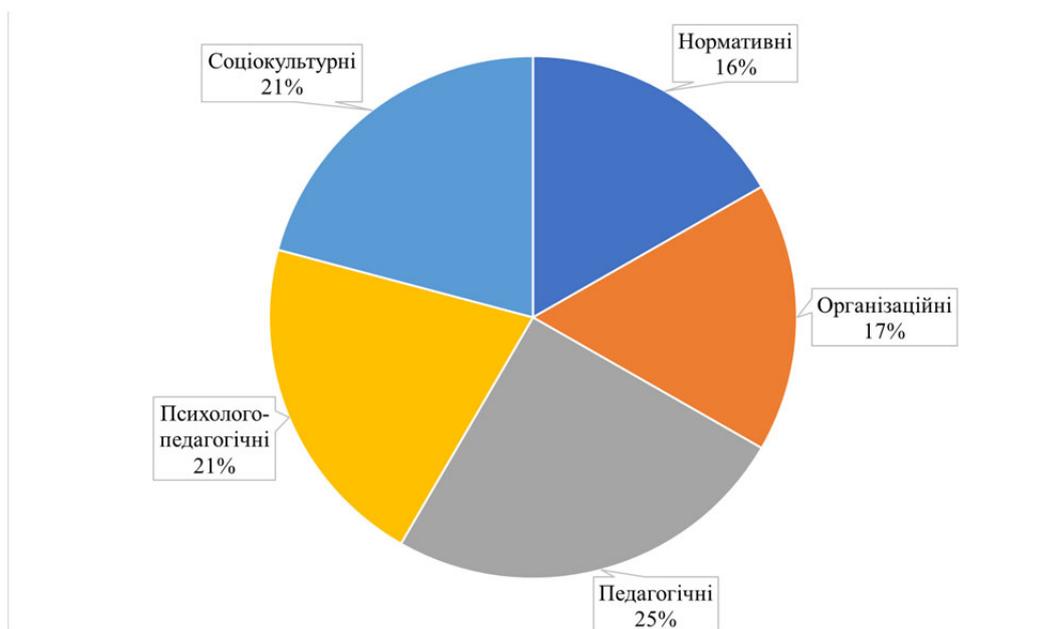

Рис. 1. Функціональний розподіл термінів

ситетської культури, на кшталт, diversity (різноманіття), equity (справедливість), decolonisation (деколонізація), community and belonging (спільнота та відчуття приналежності). Наприклад, рекомендації щодо уникнення виключальних практик (“alcohol provision might exclude some students”), формування різноманітних спільнот або прозорого реагування на упередження належать до цієї групи.

За частотністю та релевантністю проаналізовані терміни інклюзивної освіти поділяємо на найуживаніші (48%), вузько вживані професійно-специфічні терміни (19%) та рідкісні термінологічні одиниці (33%) (див. рис. 2).

До найуживаніших належать базові поняття, що формують ядро інклюзивної політики: inclusive education, accessibility, reasonable adjustments, student wellbeing, assessment and feedback, community and belonging. Вони систематично повторюються в тексті як ключові елементи успішного навчання та підтримки студентів.

Професійно-специфічні терміни використовуються у більш вузьких контекстах, наприклад, universal design for learning, collaborative enhancement, digital accessibility, awarding gap, demystifying academic expectations, student engagement monitoring. У досліджених документах вони зустрічаються у розділах щодо прозорості оцінювання, підтримки певних груп студентів, інтеграції сервісів у структуру програм.

Рідкісні, але важливі, терміни відображають спеціалізовані аспекти інклюзивності: hidden curriculum (прихована навчальна програма),

pathways to success (шляхи до успіху), pastoral support, role models (рольові моделі), student partnership (партнерство зі студентами). У розділах Community and Belonging та Pathways to Success вони представлені в рекомендаціях, на кшталт: “use mentoring & role models”, “students as active members of the community”, “partnership with students in design and decision making”.

Висновки. У результаті аналізу встановлено, що терміносистема інклюзивної освіти у Великій Британії є структурованою, міждисциплінарною та тісно пов’язаною з нормативним середовищем і університетськими політиками EDI. Терміни інклюзивної освіти мають чітко виражені структурні характеристики (з переважанням термінів-словосполучень), прагматичні функції, що спрямовані на забезпечення професійної комунікації в процесі організації (інклюзивного) навчання та частотні показники вживання в офіційних документах про інклюзивну освіту. Частотне вживання термінів засвідчує комплексний підхід до забезпечення доступності, різноманіття та підтримки студентів.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на порівняння термінології інклюзивної освіти в англійських країнах, вивчення адаптації британської термінології у вищій освіті України, аналіз еволюції термінів у зв’язку зі змінами політик EDI та підходів до нейрорізноманіття, дослідження впливу термінів person-first та identity-first на академічну комунікацію й освітні практики.

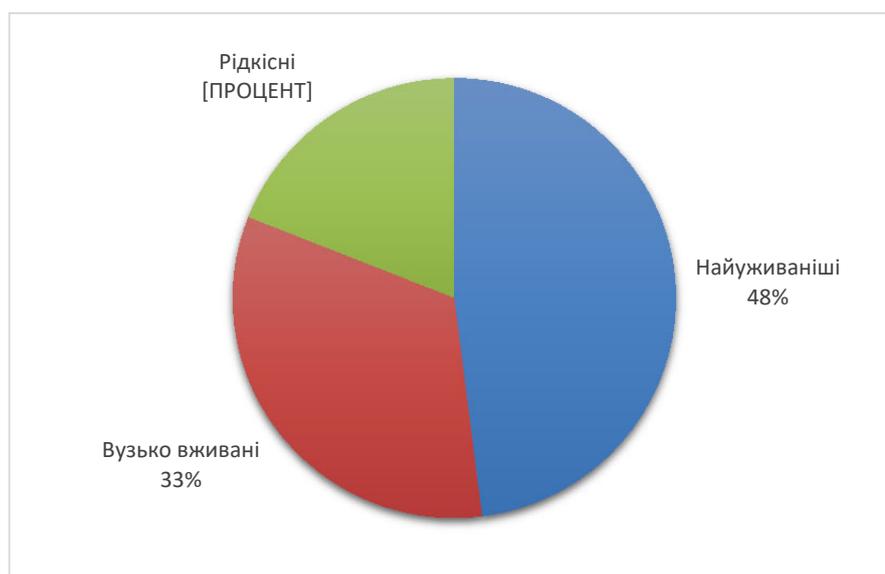

Рис. 2. Частотний та релевантний розподіл термінів

Список літератури:

1. Колісниченко Н., Холод М. Сімейна (домашня) та інклюзивна освіта: досвід Великої Британії для України. *Національні інтереси України : наук.-практ. журн.* 2024. № 4(4). С. 503–510. DOI: 10.52058/3041-1793-2024-4(4)-503-510. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/niu/article/view/16222> (дата звернення: 15.11.2025).
2. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики : монографія. Київ : ТОВ «АТОПОЛ» (Серія «Інклюзивна освіта»), 2016. 152 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719179/1> (дата звернення: 15.11.2025).
3. Кульбіда С. В. Інклюзивна освіта осіб з особливими освітніми потребами у європейському досвіді. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови; зб. наук. праць.* 2024. № 2(25). С. 108–123. DOI: 10.33189/epsn.v2i25.259. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744001/1/2%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%2C%202024%2B%2B.pdf> (дата звернення: 15.11.2025).
4. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. / упоряд. та відп. ред. Київ: ТОВ «Агенство Україна», 2019. 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inklyuzivne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf> (дата звернення: 15.11.2025).
5. Хіля А., Саранча І. Інклюзивні практики країн ЄС та України з підготовки дітей до соціальної взаємодії: посібник / за ред. Вінниця: (вид.), 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/383122848_Inklyuzivni_praktiki_krain_ES_ta_Ukraini_z_pidgotovki_ditej_do_socialnoi_vzaemodii_Posibnik_Vinnica_2024 (дата звернення: 15.11.2025).
6. Hubbard K. Gawthorpe P. The Quality Assurance Agency for Higher Education. URL: https://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/members/inclusive-higher-education-framework.pdf?sfvrsn=209aaa81_6 (дата звернення: 15.11.2025).
7. University College London (UCL). Centre for Inclusive Education. London: University College London,. URL: https://www.ucl.ac.uk/ioe/departments-and-centres/ucl-centre-inclusive-education?utm_source (дата звернення: 15.11.2025).
8. University College London (UCL). Inclusive Dialogue: Education Tutors' Guide – Facilitating Constructive Discourse. London: University College London, 2023. URL: <https://www.ucl.ac.uk/teaching-learning/publications/2023/nov/inclusive-dialogue-education-tutors-guide-facilitating-constructive-discourse#Strategies> (дата звернення: 15.11.2025).
9. University of Cambridge. How we talk about disability / Inclusive teaching and learning / inclusive interviews / Neurodiversity Screening Service. Cambridge: Disability Resource Centre, University of Cambridge, URL: <https://www.disability.admin.cam.ac.uk/working-disabled-students/how-we-talk-about-disability> (дата звернення: 15.11.2025).
10. University of Cambridge. How we talk about disability / Inclusive teaching and learning / inclusive interviews / Neurodiversity Screening Service. Cambridge: Disability Resource Centre, University of Cambridge, URL: <https://www.disability.admin.cam.ac.uk/working-disabled-students/inclusive-teaching-and-learning> (дата звернення: 15.11.2025).
11. University of Cambridge. How we talk about disability / Inclusive teaching and learning / inclusive interviews / Neurodiversity Screening Service. Cambridge: Disability Resource Centre, University of Cambridge, URL: <https://www.disability.admin.cam.ac.uk/working-disabled-students/inclusive-interviews> (дата звернення: 15.11.2025).
12. University of Cambridge. How we talk about disability / Inclusive teaching and learning / inclusive interviews / Neurodiversity Screening Service. Cambridge: Disability Resource Centre, University of Cambridge, URL: <https://www.disability.admin.cam.ac.uk/how-get-support/neurodiversity-screening-service?> (дата звернення: 15.11.2025).
13. University of Edinburgh. MSc Inclusive Education (programme description). Edinburgh: University of Edinburgh,. URL: <https://study.ed.ac.uk/programmes/postgraduate-taught/378-inclusive-education?> (дата звернення: 15.11.2025).
14. University of Exeter. Accessible Teaching and Learning Policy (ATLP). Exeter: University of Exeter. URL: https://www.exeter.ac.uk/v8media/specifcites/tqa/Accessible_Teaching_and_Learning_Policy.pdf?utm_ (дата звернення: 15.11.2025).
15. University of Exeter. Inclusion – Support / Training / Teaching. Exeter: University of Exeter,. URL: https://www.exeter.ac.uk/departments/inclusion/support/training/teaching/?utm_ (дата звернення: 15.11.2025).
16. University of Manchester. Equality, Diversity and Inclusion Policy. Manchester: University of Manchester,. URL: https://documents.manchester.ac.uk/display.aspx?DocID=8361&utm_source (дата звернення: 15.11.2025).
17. University of Oxford. IncludED: A guide to inclusive teaching. Oxford: Centre for Teaching & Learning, University of Oxford, URL: https://wwwctl.ox.ac.uk/included-a-guide-to-inclusive-teaching?utm_source (дата звернення: 15.11.2025).

18. University of Oxford. Neurodivergent Education for Students, Teaching & Learning (NESTL) Toolkit. Oxford: Department of Education, University of Oxford, 2024. URL: <https://www.education.ox.ac.uk/project/neurodivergent-education-for-students-teaching-learning-nestl/> (дата звернення: 15.11.2025).

Yesypenko N. G., Dushkevich A. Ya. STRUCTURAL AND FUNCTIONAL CHARACTERISTICS OF INCLUSIVE EDUCATION TERMS IN BRITISH OFFICIAL DOCUMENTS

The article analyzes the structural characteristics of English terms related to inclusive education based on an analysis of official documents from leading British universities (Oxford, Cambridge, UCL, Edinburgh, Manchester, Exeter), as well as regulatory and legal resources and methodological materials on inclusive policy. The relevance of the study is determined by the need to systematize the modern terminological apparatus, which is being formed in the context of the reorientation of educational discourse towards equality, diversity, and inclusiveness. The paper examines key concepts and abbreviations such as Inclusion, Accessibility, Diversity, Equity/Equality, EDI, SEN/ASN, SpLD, Universal Design for Learning, Reasonable Adjustments, Student Support Plans, as well as terms related to neurodiversity and “protected characteristics”. The terms are classified according to structure (simple, complex, phrases, abbreviations), function (normative, organizational, pedagogical, psychological-pedagogical, sociocultural), and frequency of use in university documents. The methodological basis is a content analysis of official EDI policies, inclusive teaching guides (IncludED, ADRC Guidance, ATLP), glossaries, and resources from inclusive education centers. The scientific novelty lies in a comprehensive comparison of university discourses that demonstrate the differences between the English, Scottish, and Welsh models of support, as well as different approaches to the terms person-first and identity-first. It has been established that the terminology system of inclusive education in the UK is characterized by a high level of systematicity, interdisciplinarity, and sociocultural conditioning, and that the functioning of terms depends on the normative context of the Equality Act 2010, institutional EDI strategies, and contemporary pedagogical practices.

Key words: *inclusive education, terminology system, structural classification, EDI, discourse analysis, functional analysis, official documents, interdisciplinarity, sociocultural aspect.*

Дата надходження статті: 25.11.2025

Дата прийняття статті: 22.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025